

■ **PREGLED PRAKSE SUDA EUROPSKE UNIJE**

■ **ZAŠTITA POTROŠAČA**

■ **KREDITI INDEKSIRANI U STRANOJ VALUTI**

**COUR DE JUSTICE
DES COMMUNAUTÉS
EUROPÉENNES**

SADRŽAJ

Uvod	3
Presuda Suda EU, C-26/13, Kasler	3
Presuda Suda EU, C-186/16, Andriuc	4
Presuda Suda EU C-118/17, Dunai	5
Presuda Suda EU, C-70/17, Santosa	6
Presuda Suda EU, C-260/18, Dziubak	7

Ovaj kratki pregled sudske prakse Suda Europske unije zamišljen je kao vodič kroz najznačajnije presude ovog Suda¹ te kao pomoć i priručnik svima koji se susreću sa problematikom zaštite potrošača posebice predmetima koji su vezani uz slučaj „Franak“.

Naime, kao što je već opće poznato, Udruga Franak još je 2012. godine pokrenula spor kolektivne pravne zaštite pred Trgovačkim sudom u Zagrebu, koji postupak je pravomoćno okončan na način da je utvrđeno kako je osam banaka i to:

Zagrebačka banka d.d. • Privredna banka Zagreb d.d. • Erste&Steiermarkische bank d.d. • Raiffeisenbank Austria d.d. • Addiko Bank d.d. • OTP banka d.d. • Splitska banka d.d. (sada OTP banka d.d.) • Sberbank d.d.,

u periodu 2003.-2008. godine ugovaralo nepoštene i nišetne odredbe u ugovorima o kreditima i to na način da je ugovaralo valutu švicarski franak te je ugovaralo kamatu koja je promjenjiva odlukama svake pojedine banke.

Kako je velik broj gore navedenih banaka i u drugim članicama Europske Unije ugovarao nepoštene ugovore o kreditima, među ostalim i zaključivao ugovore o kreditu u švicarskim francima, istovremeno se i pred Sudom Europske unije pojavio niz sudskih predmeta u kojima se postavio velik broj pitanja koja su se odnosila na tumačenje Direktive 93/13 o nepoštenim uvjetima u potrošačkim ugovorima. Kako je ova direktiva implementirana u naš pravni sustav te je sastavni dio Zakona o zaštiti potrošača odgovori na ova pitanja su stoga bili od iznimnog značaja kako za kolektivni postupak koji se vodio u Republici Hrvatskoj, tako i individualne postupke koje su potrošači u Republici Hrvatskoj pokrenuli protiv banaka, posebice imajući na umu kako je Sud Europske unije najviši sud u pravnom sustavu Europske unije te kako su njegove presude obvezujuće za sve nacionalne sudove svih instanci.

U nastavku slijedi pregled presuda koje smo izdvojili kao posebno značajne:

▪ Presuda Suda EU, C-26/13, Kasler

Presuda je dostupna na poveznici: [Presuda Suda EU, C-26/13, Kasler](#)

Ova presuda Suda EU značajna je stoga što je Sud unije ovom presudom obrazložio na koji način se ima tumačiti pojam razumljivosti neke ugovorne odredbe. Sud unije je u bitnom naveo kako razumljivost ugovorne odredbe za potrošača ne znači tek puku gramatičku razumljivost već razumljivost podrazumijeva to da banka potrošaču, kroz ugovor, razvidno izloži funkcioniranje konkretne ugovorne odredbe, kao i odnos između mehanizma te odredbe i mehanizma propisanog drugim odredbama koje se tiču otplate kredita, a sve tako da potrošač na temelju točnih i razumljivih kriterija bude u stanju procijeniti ekonomske posljedice koje iz toga za njega proizlaze.

Navedena presuda postavila je standard u tumačenju potrošačkih ugovora o kreditima i zaštiti potrošača te je postala osnov za naknadni razvoj sudske prakse Suda unije.

U tom smislu značajna je točka 75. navedene presude:

„75. Uzimajući u obzir sva prethodna razmatranja, kao odgovor na drugo pitanje, članak 4. stavak 2. Direktive 93/13 treba tumačiti na način da, kada je riječ o ugovornoj odredbi kao što je ona u glavnom postupku, zahtjev prema kojem ugovorna odredba mora biti jasno i razumljivo sastavljena podrazumijeva obvezu ne samo da konkretna odredba potrošaču

¹ Svakako da se ne radi o svim presudama Suda unije pošto je praksa ovog suda iznimno brojna i nadilazi mogućnosti prezentacije u ovom formatu.

bude gramatički razumljiva nego i da ugovor razvidno izloži funkcioniranje konkretnog mehanizma konverzije u stranu valutu na koji se poziva dotična odredba kao i odnos između tog mehanizma i mehanizma propisanog drugim odredbama koje se tiču isplate kredita, tako da potrošač na temelju točnih i razumljivih kriterija bude u stanju procijeniti ekonomske posljedice koje iz toga za njega proizlaze.“

ZNAČAJ ZA NACIONALNE SUDOVE:

Presuda je iznimno značajna pošto je postavila standard na temelju kojeg su i sudovi u sporu kolektivne pravne zaštite vršili test transparentnosti u odnosu na odredbe koje se odnose na predmet i cijenu (odredbu o kamati i odredbu o valuti švicarski franak) te utvrdili kako su obje ove odredbe bile nerazumljive te konačno nepoštene i ništete.

■ Presuda Suda EU, C-186/16, Andrić

Presuda je dostupna na poveznici: [Presuda Suda EU, C-186/16, Andrić](#)

U ovoj presudi Sud EU je odlučivao o valutnoj klauzuli u švicarskim francima te svojim obvezujućim pravnim stajalištima dodatno razvija tumačenja postavljena ustanovljenom praksom tog suda od predmeta Kasler. Bit ove presude sadržana je u obvezi nacionalnih sudova na provođenje dvostrukog testa poštenosti odredbi ugovora o kreditu, a kako Sud EU takav test postavlja te razrađuje od t. 45. presude pa dalje. Drugim riječima, ispitivanje poštenosti se ima odvijati u dva koraka.

Prvi korak je test transparentnosti, sukladno kojem je banka dužna potrošaču detaljno objasniti kako funkcionira kreditni paket, do te mjere da mu mora, ako je potrebno, kroz simulacije demonstrirati kako će moguće promjene tečaja utjecati na njegove mjesečne rate te ukupnu kreditnu obvezu i kroz koje točno mehanizme. Drugi korak u testu poštenosti je test znatnije neravnoteže, koji podrazumijeva to da čak i ako je banka izvršila dovoljno kvalitetan posao oko transparentnosti, s obzirom na narav i težinu specifične financijske usluge, banka temeljem svog visoko stručnog poznavanja konkretnog tržišta i ekonomsko-socijalnih okolnosti koje ga karakteriziraju mora procijeniti je li razumno očekivati da će potrošač biti u stanju procijeniti stvarnu težinu rizika koji mu je objašnjen (korak broj jedan) i da li bi slijedom pojedinačnih pregovora, prihvatio po njega ovu riskantnu odredbu. Ukoliko nije razumno očekivati da bi potrošač, uredno obaviješten o svim rizicima i mehanizmu promjene njegove obveze kako slijedom promjene tečaja tako i kamatne stope, sklopio takav ugovor to se odredba, odnosno ugovor kao cjelina, prema ocijeni nacionalnog suda, ima proglasiti nepoštenim i ništetnim.

U tom smislu značajne su točka 45., 56. i 57. presude:

„45. Slijedom navedenog, zahtjev prema kojem ugovorna odredba mora biti jasno i razumljivo sastavljena podrazumijeva obvezu da ugovor transparentno izloži konkretno funkcioniranje mehanizma na koji upućuje dotična odredba kao i, ako je to potrebno, odnos između tog mehanizma i mehanizma utvrđenog drugim odredbama, tako da taj potrošač na temelju točnih i razumljivih kriterija bude u stanju procijeniti ekonomske posljedice koje iz toga za njega proizlaze (presude od 30. travnja 2014., Kásler i Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, t. 75., i od 23. travnja 2015., Van Hove, C-96/14, EU:C:2015:262, t. 50.).

...

56. U tom pogledu, na sudu koji je uputio zahtjev je da procijeni, s obzirom na sve okolnosti glavnog postupka i uzimajući u obzir osobito stručnost i znanja pružatelja usluga, u ovom slučaju banke, u vezi s mogućim promjenama tečaja i rizicima svojstvenima sklapanju ugovora o zajmu u stranoj valuti, kao prvo, moguće nepoštovanje zahtjeva postupanja u dobroj vjeri i, kao drugo, postojanje eventualne znatnije neravnoteže u smislu članka 3. stavka 1. Direktive 93/13.

57. Naime, kako bi utvrdio je li odredba poput one o kojoj je riječ u glavnom postupku na štetu potrošača prouzročila, usprkos zahtjevu postupanja u dobroj vjeri, znatniju neravnotežu u pravima i obvezama stranaka, proizašlima iz ugovora, nacionalni sud mora provjeriti je li prodavatelj robe ili pružatelj usluga, pod uvjetom da je na pošten i pravedan način poslovao s potrošačem, mogao razumno očekivati da će potonji prihvatiti takvu odredbu slijedom pojedinačnih pregovora (vidjeti u tom smislu presudu od 14. ožujka 2013., Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, t. 68. i 69.).”

ZNAČAJ ZA NACIONALNE SUDOVE:

Ova presuda u kontekstu slučaja franak znači da je banka minimalno morala potrošača upozoriti na karakteristike konkretne valutne klauzule švicarski franak u odnosu na valutnu klauzulu EURO te u odnosu na svjetsko tržište kapitala, u kojemu je poznato da je švicarski franak valuta utočište kapitala za vrijeme gospodarske krize, zbog čega ta valuta vrlo izgledno u budućnosti ima potencijal i rizik naglog rasta tečaja, što se u konkretnom slučaju tijekom otplate kredita dogodilo dvaput i to 2011. i 2015. godine.

■ Presuda Suda EU C-118/17, Dunai

Presuda je dostupna na poveznici: [Presuda Suda EU C-118/17, Dunai](#)

Ovom presudom Sud unije dao je odgovor na daljnja značajna pitanja, u prvom redu objasnio je utjecaj zakonodavne intervencije na zahtjeve koje postavlja Direktiva 93/13 te je dao tumačenje o ništetnosti ugovora o kreditu kao cjeline.

U pogledu zakonodavne intervencije Sud unije je zauzeo stajalište kako takva intervencija nije zabranjena no ona mora ispuniti uvjet potpune restitucije u smislu obeštećenja potrošača, kakvo bi obeštećenje potrošač dobio da nepoštene odredbe/ugovora nema, odnosno Sud je obrazložio kako zakon ne smije imati za učinak smanjenje takve zaštite zajamčene potrošačima. Sud unije je obrazložio kako se u pogledu zakona kojim se provodi konverzija kredita potrošač mora nalaziti u pravnoj i činjeničnoj situaciji kao da nikada nije postojala ništetna odredba, odnosno ugovor, i to sa posljedicom prije svega povrata sve koristi koje je trgovac, neopravdano stekao

U tom smislu značajne su točka 41., 42. i 44. presude:

„41. Međutim, kada je riječ o tom članku 6. stavku 1. Sud je također presudio da ga se mora tumačiti na način da se ugovornu odredbu koja je proglašena nepoštenom mora smatrati načelno, kao da nikada nije postojala, tako da ne može imati učinak u odnosu na potrošača, s posljedicom ponovne uspostave pravne i činjenične situacije u kojoj bi se potrošač nalazio kada navedena odredba ne bi postojala (vidjeti u tom smislu presudu od 21. prosinca 2016., Gutiérrez Naranjo i dr., C-154/15, C-307/15 i C-308/15, EU:C:2016:980, t. 61.).

42. Iako članak 7. stavak 1. Direktive 93/13 ne sprečava države članice da zakonom prekinu korištenje nepoštenih odredbi u ugovorima koje trgovci sklapaju s potrošačima, ipak zakonodavac mora u tom kontekstu poštovati zahtjeve koji proizlaze iz članka 6. stavka 1. iste direktive.

...

44. U ovom slučaju, iako tužba Z. Dunai potječe iz odredbe koja se odnosi na tečajnu razliku koja se prvotno nalazila u ugovoru o zajmu sklopljenim s bankom, na sudu koji je uputio zahtjev je da provjeri je li navedeni nacionalni zakon, kojim su proglašene nepoštenima takve odredbe, omogućio ponovnu uspostavu, pravno i činjenično, situacije u kojoj bi se Z. Dunai nalazila da takva nepoštena odredba nije postojala, osobito uspostavom prava na povrat koristi koje je trgovac neopravdano stekao na njezinu štetu, na temelju navedene nepoštene odredbe (vidjeti u tom smislu presudu od 31. svibnja 2018., Sziber, C-483/16, EU:C:2018:367, t. 53.).”

U pogledu pitanja ništetnosti ugovora kao cjeline Sud unije je nedvojbeno zauzeo stajalište kako odredba ugovora koje se odnosi na tečajni rizik jest bitan sastojak ugovora te kako proglašenje ove odredbe ništetnom povlači za sobom ništetnost ugovora kao cjeline. Pritom je iznimno važno to da je u takvom slučaju održanje ugovora na snazi moguće samo ukoliko bi proglašenjem ništetnim cijelog ugovora za potrošača bilo štetno. Drugim riječima, nacionalni sud u takvom slučaju uvijek mora utvrditi što je interes potrošača, a Sud unije jasno navodi da je u konkretnom predmetu interes potrošača bilo utvrđenje ugovora ništetnim.

U tom smislu značajne su točka 52., 54. i 55. presude:

„52. No, u ovom slučaju, kao što je već rečeno u točki 48. ove presude, odredba koja se odnosi na tečajni rizik određuje glavni predmet ugovora. Stoga se u tom slučaju, održavanje valjanosti ugovora ne čini pravno moguće, što je ipak na sudu koji je uputio zahtjev da ocijeni.“

...

54. Nadalje, valja još precizirati da, iako je Sud priznao u svojoj presudi od 30. travnja 2014. Kásler i Káslerné Rábai (C 26/13, EU:C:2014:282, t. 83. i 84.), mogućnost da nacionalni sud nepoštenu odredbu zamijeni dispozitivnom odredbom nacionalnog prava kako bi održao ugovor, iz sudske prakse Suda proizlazi da je ta mogućnost ograničena na slučajeve u kojima bi poništenje ugovora u cijelosti potrošača izložilo za njega osobito štetnim posljedicama na način da bi on time bio penaliziran (vidjeti u tom smislu presude od 7. kolovoza 2018., Banco Santander i Escobedo Cortés, C 96/16 i C 94/17, EU:C:2018:643, t. 74., i od 20. rujna 2018., OTP Bank i OTP Faktoring, C 51/17, EU:C:2018:750, t. 61.)...

55. No, u glavnom postupku, iz utvrđenja suda koji je uputio zahtjev proizlazi da bi održavanje ugovora bilo protivno interesima Z. Dunai. Zamjena iz prethodne točke ove presude stoga se ne čini primjenjivom u ovom slučaju.“

ZNAČAJ ZA NACIONALNE SUDOVE:

U kontekstu slučaja franak ova presuda je značajna pošto jasno navodi kako zakonodavna intervencija kakva je u Republici Hrvatskoj provedena kroz Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o potrošačkom kreditiranju (ZID ZPK 2015) ne smije umanjiti zaštitu potrošača kakvu im pruža Direktiva 93/13. Drugim riječima, potrošač ima pravo na povrat sve koristi, ovdje povrat neosnovano stečenih kamata, povrat preplaćene valute ili povrat svega plaćenog u slučaju ništetnosti cijelog ugovora, i to bez obzira na provedbu konverzije kredita. Konverzija kredita bi dakle mogla biti prepreka vođenju postupka samo ukoliko bi se vještačenjem utvrdilo kako su potrošači u cijelosti oštećeni, a konverzija je u Republici Hrvatskoj provela tek umanjenje glavnice za 30% pa dakle potrošači nisu dobili niti preplaćene kamate, preplaćeni tečaj, zatezne kamate niti su dobili povrat glavnice na zakonitu razinu. Na tom tragu je donesena i odluka Vrhovnog suda RH, Rev-2868/2018-2 od 12.2.2019.

■ Presuda Suda EU, C-70/17, Santosa

Presuda je dostupna na poveznici: [Presuda Suda EU, C-70/17, Santosa](#)

Bitno utvrđenje ove presude Suda EU je to da nacionalni sud ne može zamijeniti nepoštenu ugovornu odredbu nekom drugom odredbom ili tumačenjem te odredbe na neki drugi način kako bi je održao na snazi, već može jedino cijelu nepoštenu ugovornu odredbu staviti izvan snage. U slučaju Ugovora o kreditu u kojima su i cijena i predmet utvrđeni ništetnim to znači da nacionalni sud ima isključivo ovlaštenje takve odredbe ostaviti izvan primjene, a nema ovlaštenje te odredbe nadomjestiti sadržajem ili tumačenjem kako bi ih održao na snazi. Drugim riječima, ugovori o kreditu bi slijedom shvaćanja Suda unije, bili ništetni kao cjelina.

Ova presuda Suda unije ukazuje i to da je kolektivna presuda u slučaju franak u dijelu koji se tiče promjenjive kamatne stope suprotna pravu Europske Unije, pošto je Vrhovni sud RH nepoštenu odredbu o promjenjivoj kamatnoj stopi održao na snazi kao odredbu u kojoj je primjenjiva početna kamatna stopa. Drugim riječima, to znači da bi u svim potrošačkim kreditima ugovorenim u bilo kojoj valuti bez obzira na vrstu kredita dužnost nacionalnih sudova bila utvrditi da je kompletna odredba o promjenjivoj kamatnoj stopi ništetna pa se u skladu s tim preispitati i ništetnost tih ugovora kao cjeline.

U tom smislu značajne su točka 54. i 55. presude:

„54. Stoga, kada bi nacionalni sud mogao izmijeniti sadržaj nepoštenih odredbi u takvom ugovoru, takva mogućnost mogla bi naštetiti ostvarenju dugoročnog cilja postavljenog člankom 7. Direktive 93/13. Naime, takva mogućnost pospješila bi gubitak preventivnog učinka prema poslovnim subjektima do kojeg inače dolazi jednostavnim izuzimanjem nepoštenih odredbi od primjene u odnosu na potrošača, s obzirom na to da bi poslovni subjekti ostali u napasti da koriste takve odredbe znajući da bi nacionalni sudac, čak i kada bi ih morao proglasiti ništetnima, mogao nadopuniti ugovor koliko je potrebno da se zaštiti interes tih poslovnih subjekata (presude od 14. lipnja 2012., Banco Español de Crédito, C-618/10, EU:C:2012:349, t. 69., i od 30. travnja 2014., Kásler i Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, t. 79.).

55. U ovom slučaju, jednostavno uklanjanje razloga ništetnosti koji dovodi do nepoštenosti odredbi u glavnom postupku dovelo bi, u konačnici, do revizije sadržaja tih odredbi utječući na njihovu bit. Stoga se ne može prihvatiti djelomično zadržavanje tih odredbi, jer bi se mogla izravno nanijeti šteta preventivnom učinku iz prethodne točke ove presude.”

ZNAČAJ ZA NACIONALNE SUDOVE:

Značaj ove presude za nacionalne sudove je u činjenici da ova presuda ukazuje na temeljni princip Direktive 93/13, a to je - uklanjanje, eliminacija nepoštenih i ništetnih odredbi u cijelosti. U tom smislu Sud EU ne dozvoljava bilo kakvo nadomještanje ili nadopunjavanje nepoštenih i ništetnih odredbi tumačenjem suda, drugim zakonskim odredbama, običajima ili praksom. Konkretno to znači da ukoliko nacionalni sud utvrdi kako je odredba o kamati ili odredba o valuti nepoštena i ništetna, istu ne može zamijeniti održanjem dijela te odredbe na snazi ili tumačenjem preostalog ugovora u novom kontekstu. Drugim riječima, prema tumačenju Suda unije nije moguće održati na snazi nepoštenu i ništetnu odredbu o jednostrano promjenjivoj kamatnoj stopi kao odredbu o ugovorenoj početnoj kamatnoj stopi, niti odredbu o valutnoj klauzuli u švicarskim francima kao odredbu o kreditu u kunama.

■ Presuda Suda EU, C-260/18, Dziubak

Presuda je dostupna na poveznici: [Presuda Suda EU, C-260/18, Dziubak](#)

Bitno utvrđenje ove presude Suda unije je u tome da je temeljni princip ocjene održanja ugovora na snazi kod nepoštenih ugovornih odredbi ocjena radi li se o glavnom predmetu ugovora, odnosno o bitnom sastojku ugovora. U slučaju da se radi o bitnom sastojku ugovora, a Sud unije primjerice iznosi da je odredba o indeksaciji strane valute i odredba o riziku promjene tečaja glavni predmet ugovora, nacionalni sud nema ovlaštenje preispitivati njen sadržaj već ima eliminirati nepoštenu odredbu i utvrditi da je ugovor kao cjelina ništetan. Ovo stoga što se ugovor ne može održati na snazi ukoliko dođe do uklanjanja nepoštenih odredbi koje su biti sastojci ugovora. Sud nije ovlašten zamijeniti nepoštenu odredbu nekom drugom odredbom nacionalnog prava jer je to protivno Direktivi 93/13, a jedina situacija u kojoj sud može zamijeniti nepoštenu odredbu dispozitivnom odredbom nacionalnog prava je ona kada je to u interesu potrošača, odnosno

kada bi ništetnost ugovora kao cjeline potrošača izložilo posebno štetnim posljedicama. U tom slučaju je odlučujući interes potrošača koji odlučuje odgovara li mu održanje ugovora na snazi ili ne.

U tom smislu značajne su točka 43. i 44. presude:

„43. No, iz razmatranja u točkama 40. i 41. ove presude proizlazi da, ako nacionalni sud smatra da u skladu s relevantnim odredbama nacionalnog prava održavanje na snazi ugovora bez nepoštenih odredaba koje sadržava nije moguće, članku 6. stavku 1. Direktive 93/13 u načelu se ne protivi njegovo stavljanje izvan snage.

44. To još i više vrijedi u okolnostima kao što su one iz glavnog postupka, jer iz informacija koje je dostavio sud koji je uputio zahtjev, kako su rezimirane u točkama 35. i 36. ove presude, proizlazi da bi poništenje odredaba koje pobijaju zajmoprimci dovelo ne samo do ukidanja mehanizma indeksacije i razlike u tečaju, već, neizravno, i do nestanka rizika promjene tečaja, koji je izravno povezan s indeksacijom u stranoj valuti kredita iz glavnog postupka. Međutim, Sud je već presudio da odredbe koje se odnose na rizik promjene tečaja definiraju glavni predmet ugovora o kreditu poput onoga iz glavnog postupka, tako da objektivna mogućnost održavanja na snazi ugovora o kreditu iz glavnog postupka nije sigurna (vidjeti, u tom smislu, presudu od 14. ožujka 2019., Dunai, C-118/17, EU:C:2019:207, t. 48. i 52. i navedenu sudsku praksu).”

ZNAČAJ ZA NACIONALNE SUDOVE:

Ova presuda je direktno primjenjiva na najmanje pet hrvatskih banaka koje su ugovarale primjenu svojega tečaja indeksacije valute, a ne tečaja HNB-a, a to su sljedeće banke:

Sberbank, Erste banka, Splitska banka (sada OTP), OTP banka i Addiko banka.

Ova presuda Suda unije važna je i stoga što ukazuje na nepoštenost i ništetnost kredita u kojima je kod ovih banaka bila ugovorena valutna klauzula EURO koja se određuje (indeksira) prema tečaju banke, a to su prema dostupnim podacima sasvim sigurno ugovarali Sberbank d.d., Erste&Steiermarkische bank d.d., Splitska banka d.d. (sada OTP banka d.d.), OTP banka d.d. i Addiko Bank d.d., što bi sukladno shvaćanju presude Suda EU, C-260/18, u konačnici značilo i ništetnost takvih ugovora.

***„Iustitia est constans et perpetua voluntas
ius suum quique tribuendi.”***

Pravda je stalna i trajna volja svakome dati pravo koje mu pripada.

Ovaj pregled prakse sadrži sažetke presuda i odluka Suda Europske unije prema odabiru Udruge Franak u relevantnom razdoblju.

Izvorni tekstovi presuda i odluka Suda Europske unije na temelju kojih su izrađeni sažeci mogu se pronaći na stranicama Suda Europske unije: <https://curia.europa.eu>.